

Slovenski Pravniki

Glasiló društva „Pravnik“ v Ljubljani

VSEBINA :

1. Dr. Božidar Kobè: Osnovni problemi reforme delniškega prava (Nadaljevanje) 109
2. Dr. Anton štuhec: Kdaj zastara pravica do preganjanja, če je zagrožen strogi zapor? (Konec) 123
3. Dr. Alojzij Finžgar: Sporazumna delitev zapuščine 129
4. Književna poročila 137
5. Razne vesti 139
6. Odločbe v upravnih stvareh I, št. 105 do 111 (p. 12, str. 177—188).

V LJUBLJANI 1942-XX.

UREDNIK: DR. RUDOLF SAJOVIC

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna in litografija d. d.
v Ljubljani. — Odgovoren F. Kralj.

Rokopisi naj se pošiljajo:

Uredništvo „Slovenskega Pravnika“ v Ljubljani, Cesta Viktorja
Emanuela III, št. 16/I.

Izhaja mesečno. — Naročnina 25 L na leto.

Članarina (naročnina) naj se nakazuje na poštočekovni račun št. 11.870
(Društvo „Pravnik“ v Ljubljani).

Naročnina za „Slovenski Pravniki“ znaša 25 lir. Gg. naročnike prosimo, da zaostalo naročnino čimprej poravnajo. Poslužijo naj se v to priloženih položnic. Reklamacije naj se naslavljaajo tjakaj; upoštevajo se samo prvih 14 dni potem, ko je list izšel. Prav tam se dobe:

Slovenski Pravniki l. 1909 do 1922 à 15,20 L, posamezni snopiči à 5,70 L.

Slovenski Pravniki l. 1923, dalje à 30,50 L, posamezni snopiči (dvojne številke) po 5,70 L, št. 11 do 12 l. 1935 po 11,50 L.

Posamezni nepopolni izvodi II. knjige Odločb kasacijskega sodišča v civilnih stvareh (manjkata 2 ali 3 pole) po 15,20 L.

Posamezne pole kasacijskih odločb, kolikor so v zalogi, po 3 L.

Pol stoletja Društva „Pravniki“. Spominska knjiga. 1939. Cena 23 L.

Mnenja o Predhodnem načrtu državljskega zakonika za Kraljevino Jugoslavijo. Cena 30,50 L. Posamezne pole po 2 L.

Spomenica na drugi Kongres pravnika po 9,25 L.

Spomenica Kongresa pravnikov 1939 po 17,20 L.

Dr. M. Dolenc: Simbolična pravna dejanja in izražanja med Slovenci — po 5,70 L.

Dr. J. Agneletto: Prva knjiga novega italijanskega državljskega zakonika — po 5,70 L.

Dr. Fr. Skabernè: Slovenski advokati in javni notarji v književnosti, znanosti in politiki — po 5,70 L.

Uporedna slavenska pravnička terminologija — po 11,50 L.

Dr. Anton Urbanc: Zavarovalno pravo 1939. (broš.).

Odpreda in poštnina se zaračunata posebej.

V posebne, enotne platnice veže posamezne letnike „Slovenskega Pravnika“ knjigoveznica J. Žabjek v Ljubljani, Dalmatinova ulica.

Osnovni problemi reformne delniškega prava.

Dr. Kobè Božidar, sodniški pripravnik.

(Nadaljevanje.)

Okrepitev večinskega gospodstva vendar nikakor ne kaže tendence, da bi se podvrgli spremenljivi kapitalski večini tudi najvažnejši skupščinski sklepi. Poleg splošnih članskih pravic in tkzv. pridobljenih pravic delničarjev (in tudi „Sonderrechte“ v ožjem pomenu besede), za katere je potrebna privolitev prizadetih delničarjev, je zlasti predmet podjetja (slično drugi važnejši elementi delniške družbe) dobil v pravu potrebno zaščito pred spremembo, če bi jo želela egoistična večina. Toda razvoj delniškega prava je pokazal tudi dejstvo, da je celo za najvažnejše sklepe, ki posegajo globoko v ustroj delniške družbe, zahteva soglasnosti nesprijemljiva. Ali naj edini nezadovoljni delničar (mala skupina delničarjev) prepreči spojitev, spremembo družbine oblike, znižanje osnovne glavnice, podaljšanje trajanja ali predčasen prestanek družbe in tudi spremembo družbinnega podjetja, če jih interes družbe in samega podjetja nujno zahteva? Ali ni bolje, da se večinsko načelo uveljavi dosledno v korist delniške demokracije, proti zlorabam v škodo družbine manjšine in samega družbinnega podjetja pa postavi širša možnost izpodbijanja skupščinskega sklepa ter obenem ustanovi odškodninska odgovornost (ali celo kazenska) delničarjev, ki bi zlorabili glasovalno pravico? Nezadovoljni delničar naj dobi slednjič možnost izstopa iz družbe ter pravico, da mu družba ali delnice odkupi ali proda v posebnem postopku. Ta možnost je potrebna, ker povpraševanje po delnicah ni vedno enako, v dobi pa, ko se družba nahaja v gospodarski krizi, docela odpade. Pod takimi pogoji celo spremembi družbinnega podjetja ne bi bilo potrebno postavljati prevelikih ovir, čeprav podjetje samo zahteva izvestnost in stalnost v svrhu čim večjega gospodarskega, zlasti produkcijskega uspeha.

Praktične potrebe so pokazale, da bi bila navedena idealna rešitev v korist popolne izvedbe večinskega načela tudi glede najvažnejših sprememb družbinnih pravil prene-

varna brez res zanesljivih represivnih sredstev proti zlorabam glasovalne pravice s strani kapitalske večine v škodo družbine manjšine ter samega družbinega podjetja. Izpodbijanje sklepa skupščine iz vidika nasprotovanja dobrim šegam in običajem v poslovnem življenju, ki je bilo v delniškopravni literaturi in judikaturi glavna osnova za zaščito delničarjev ter družbinega interesa, je slej ko prej nesigurno že iz razloga, ker je sam pojem dobrih šeg in običajev prilično nejasen. Sličen je položaj z odškodninsko odgovornostjo delničarjev za zlorabo glasovalne pravice; ona je težko dokazljiva, poleg tega pa zahteva zakon pri izvrševanju take pravice določno krivdo (§ 1295/2 o. d. z.). Zaščita stabilnosti družbinega podjetja (in družbinega poslovanja) kakor tudi učinkovita zaščita kapitalske manjšine zahtevata zato določna preventivna sredstva pred možnostjo spremembe najvažnejših elementov delniške družbe, zavarovanih v družbinih pravilih, s strani izključno kapitalistično navdahnjenih delničarjev, njihovih sindikatov in finančnih skupin, ki se jim je posrečilo pridobiti večino osnovne glavnice. Vsekakor je edino pravilno stališče, da se soglasnost, ki praktično onemogoča vsako zdravo življenje delniške družbe, odpravi celo za spremembo družbinega podjetja, ker je v interesu delniške družbe kakor tudi splošnega gospodarstva lahko nujno potrebna.

a) Iz navedenih razlogov se v moderni zakonodaji skuša rešiti problem na kompromisni način. Za važnejše skupščinske sklepe, zlasti glede sprememb družbinih pravil se zahteva višji kvorum in kvalificirana večina. Upošteva joč, da delničarji (v prvi vrsti priložnostni delničarji in delničarji, ki jim gre le za stalne dohodke v obliki dividend) neradi posečajo skupščine, se skušajo pritegniti ti s tem, da se zahteva višji kvorum za sklepščnost skupščine, ki naj bi odločala o sklepu dalekosežnega značaja. Seveda ne smemo zaiti v drugo skrajnost, ker bi spričo previsokega kvoruma po vsej verjetnosti ne mogli doseči potrebne udeležbe delničarjev. Isti je položaj pri zahtevi kvalificirane večine, ki nudi enako važno, če ne še važnejšo zaščito pred preglašovanjem družbine manjšine ter tvori močno sredstvo za očuvanje stabilnosti družbinega podjetja.¹⁵⁴

¹⁵⁴ V izpopolnitev gl. zanimiva izvajanja Škerlja v Pravilih naših delniških družb, 167 sl. ter Obrazloženje k § 263: „ako se u takovim pitanjima ne postigne kvorum, to nije uvek znak pasivnosti i letargije deoničara, nego biće redovno znak otpora protiv izmena...

Za važnejše sklepe zahtevajo zakoni primeren višji kvorum (§ 263/2 ntz. — $\frac{3}{4}$ osnovne glavnice za spremembo predmeta podjetja, o podaljšanju trajanja, o prestanku družbe, o spojitvi družbe, o pretvoritvi družbe v družbo z omejeno zavezo, o odsvojitvi vse družbine imovine, o predmetih iz § 256/1 t. 2, glede sklepa po § 274/3; §§ 349, 382/3, $\frac{2}{3}$ osnovne glavnice za sklep v sm. § 351/2 glede ustanovitve stvarnih vložkov in ustanovnih nabavk; $\frac{1}{2}$ osnovne glavnice za sklepe po § 263/3; čl. 302 ital. zahteva $\frac{1}{2}$ osnovne glavnice za redne in izredne skupščine, ki so pristojne zlasti za spremembo družbinih pravil; čl. 82 sovj. $\frac{1}{2}$ osnovne glavnice; nem. kvoruma ne zahteva; prav tako ne čl. 44 d niz. zak., niti ne čl. 61 poljskega zakona o dd.). Pač dovoljujejo zakoni primerne olajšave za sklepčnost ponovne skupščine, če prva ni mogla sprejeti sklepa zaradi nesklepčnosti. Ntz. n. pr. določa, da se sme razmerje predstavljenih delnic v primerih § 263/2 in 3 znižati s pravili od $\frac{3}{4}$ na $\frac{1}{3}$ in od $\frac{1}{2}$ na $\frac{1}{4}$ osnovne glavnice (§ 264/2 ntz.).

Za sklepe, za katere je potreben višji kvorum, je potrebna tudi kvalificirana večina ($\frac{3}{4}$ — § 274/2 ntz.; ital. zahteva za sklepe izrednih skupščin večino, ki presega $\frac{1}{2}$ osnovne glavnice — čl. 302/2; nem. zahteva za vse sklepe glede sprememb družbinih pravil kvalificirano večino $\frac{3}{4}$ zastopane osnovne glavnice, vendar dovoljuje pravilom svobodnejšo pot z izjemo spremembe predmeta podjetja — § 146/1; švic. zahteva za važnejše sklepe $\frac{2}{3}$ osnovne glavnice — čl. 636 OR; sovj. $\frac{2}{3}$ oddanih glasov — čl. 82).

Posebno kvalificirano večino zahtevajo zakoni glede spremembe družbinega podjetja, ker zasluži posebno pozornost ter zaščito. Po § 274/2 ntz. se računa $\frac{3}{4}$ večina za spremembo predmeta podjetja od skupnega števila možnih glasov. Zanimiv primer nudi danski zakon (1930 — čl. 57), ki zahteva za ta primer $\frac{9}{10}$ osnovne glavnice.

V ostalem se prepušča družbinim pravilom možnost, da predpišejo strožje pogoje za večino ali celo soglasnost, tako da je ureditev odvisna od posebnih prilik posamezne delniške družbe (prim. § 274/4 ntz.).

b) Neza dovoljna in preglasovana kapitalaska manjšina se pri važnejših spremembah družbinih pravil, predvsem pri spremembi družbinega podjetja, podaljšanju trajanja družbe ter spojitvi večkrat znajde v položaju, ki ni v skladu z njeno željo, da svojega kapitala ne veže trajno na usodo podjetja, niti ne v podjetjih, od katerih ne pričakuje znatnejših koristi; zlasti še, če je prenos delnic v družbinih pravilih omejen ter navezan na pristanek družbe (§ 226/2 ntz.). V tem primeru je upravičena zahteva delničarjev, da iz družbe izstopijo, ter jim družba ali delnice odkupi ali proda v posebnem postopku. Skupaj z razširjenjem pravic delničarjev je moderni zakonodavec zajamčil delničarjem tudi to pravico izstopa (§ 276 ntz.; čl. 69/4 poljskega zakona o dd.; čl. 371 it.) po vzgledu italijanskega delniškega prava. Ta individualna pravica delničarja, ki naj štiti kapitalsko manjšino pred večino, bi seveda bila brez pomena,

če bi jo ista večina lahko s skupščinskim sklepom preprečila. Zato je izstopni pravici podeljen značaj nedotakljive pravice (čl. 371/3 it.), sklep o spremembi družbinih pravil pa postane neveljaven, če v treh mesecih kupnina za delnice ni položena (§ 276/6 ntz.).

29. Omenil sem že pravico delničarja na tem, da se družbin smoter, določen v družbinih pravilih ne spremeni. Tudi tej pravici moramo načelno priznati značaj osnovne nedotakljive pravice, vsaj za delniške družbe, ki jim je predmet podjetja sredstvo za gospodarsko pridobivanje in imajo delničarji pravico do deleža pri čistem letnem dobičku v obliki delniške dividende. Toda če priznamo, da se delniške družbe lahko ustanove tudi v poljubne svrhe, zlasti da so tudi humanitarnega in kulturnega značaja, česar jim ntz. (in tudi drugi zakoni) ne prepoveduje,¹⁵⁵ in je pravica do dividende v družbinih pravilih generelno izključena (§ 246/1), potem moramo točno razlikovati družbin smoter in predmet podjetja. Abstraktna pravica do dividende je po zakonu nedotakljiva (ali „pridobljena“) pravica (če pravila drugače ne določajo), zato je za sklep skupščine, s katerim bi se družbina pravila spremenila v tem smislu, da se družbin gospodarsko pridobitni smoter spremeni ter delniška družba pretvori v ustanovo humanitarnega ali kulturnega značaja, nujno potreben soglasen sklep vseh delničarjev¹⁵⁶ (prisilna norma zakona, § 274/3, s posledico izpodbijanja sklepa v smislu § 283 ntz.). Kvalificirana večina, določena za spremembo družbinnega podjetja torej ne zadostuje, kajti predmet podjetja ni cilj samemu sebi, nego sredstvo za dosego cilja. Sprememba predmeta podjetja sama na sebi ne posega v imovinske pravice delničarjev; dokler pa ni načelna pravica do dividende (in tudi do likvidacijskega deleža) s soglasnim sklepom vseh delničarjev ukinjena, tako

¹⁵⁵ Obrazložjenje k §§ 179 in 246.

¹⁵⁶ Tako implicite zahteva § 33 nem. BGB ter velja v nemškem pravu tudi za dd. — J. Gierke, II, 273; Wieland, II, 195. Enako za švicarsko pravo (§ 74 civ. zak.), čeprav govori čl. 648 OR o „Gesellschaftszweck“, ter zahteva za spremembo družbinih pravil le $\frac{2}{3}$ kvalificirano večino osnovne glavnice, pač iz razloga, ker ne loči med predmetom in ciljem podjetja. Zaradi zanimivosti navajam določbo § 58/4 Predosnove za novi jsl. državljanski zakonik: „Za zaključak, kojim se menja svrha udruženja, po sili zakona potreban je pristanak $\frac{4}{5}$ svih članova udruženja. Določbo so grajali (Mnenja, 29). O prepotrebem razlikovanju med smotrom družbe in predmetom podjetja gl. Fischer, AG, 357 sl.“

dolgo ni mogoče misliti na spremembo pridobitne delniške družbe n. pr. v korporacijo, ki bi vse svoje premoženje stavila v kulturne in politične namene. Docela drugačen položaj nastane takrat, kadar hočemo spremeniti d. d. s ciljem kulturnega značaja v gospodarsko pridobitno družbo, kajti pri tem lahko imovinske pravice delničarjev do udeležbe na poslovnem uspehu kvečjemu ustanovimo, ne pa zmanjšamo (§ 274/5 ntz.); zato zadostuje v tem primeru ona kvalificirana večina, ki je potrebna za vsako drugo spremembo družbinega podjetja.

50. Navedena demokratizacija delniškega prava in povrnitev prave funkcije skupščini bi bila seveda nezadostna brez ustrezne široke vsebine pravic delničarjev, ki jih je novo delniško pravo razvilo v najširši meri. Ne bom našteval podrobno vseh pravic, ki jih ima delničar v zaščito svojih interesov, omenim naj le dalekosežno pravico dobiti pojasnila (Auskunftsrecht) in sodelovanje delničarjev pri nadzorstvu. Prva daje vsakemu delničarju možnost, da zahteva na skupščini pojasnila o vprašanjih, ki se tičejo dnevnega reda (§ 277/1 ntz.). Toda meja interpelantovi zahtevi je javni interes, družbin interes in interes družbinega podjetja. Kadar so ti interesi važnejši od delničarjevega interesa, da dobi odgovor, so upravni organi upravičeni odreči delničarju pojasnilo. Ta omejitev je izvedena v vseh novejših delniških zakonih. Ako se pojavi spor, sme družba ali kapitalska manjšina zahtevati, da ga reši posebno rzsodišče v tajnem postopku (§§ 279, 280 ntz.). Tako so varovani interesi družbe pred zlorabo pravice s strani egoističnih delničarjev. Tudi druga pravica daje delničarju močno sredstvo kontrole nad upravnim poslovanjem v družbi (§ 317 ntz.).

Kakor smo videli, zakonodavec na eni strani občutno razširja krog pravic delničarjev, na drugi strani pa omejuje njih zlorabno uporabo v škodo javnih interesov, družbinih interesov ter interesov družbinega podjetja. S tem je lepo uresničeno načelo novega delniškega prava o nadrejenosti obćih javnih interesov in interesov družbinega podjetja pred interesi delničarjev. To načelo mora biti še v večji meri izvedeno pri temeljni delničarjevi pravici, pri glasovalni pravici, kakor tudi pri manjšinskih pravicah in pravici izpodbijati skupščinske sklepe. S tem je naznačen problem nasprotstva med interesi delničarjev in interesi družbinega podjetja pri izvrševanju glasovalne pravice in

problem zaščite posameznega delničarja, manjšine in družbinega podjetja proti zlorabi večinskega načela skupščine. Preden pa preidem na ta, lahko rečemo najzanimivejši problem delniškega prava, hočem na kratko prikazati zahtevi glede stabilnosti uprave ter neodvisnosti kontrole nad pravnim poslovanjem družbe.

B. Stalnost družbinega vodstva.

51. Družbinemu vodstvu je v interesu podjetja potrebna izvestna kontinuiteta, da se dosežejo zadovoljivi rezultati. Uprava mora biti zavarovana pred spreminjajočo se kapitalsko večino, ki ima v rokah možnost, da neljubo ji upravo odslovi v vsakem času brez upravičenega razloga („ad nutum“). Po izločitvi pluralne glasovalne pravice in odklonitvi ideje avtokratične¹⁵⁷ ali aristokratične¹⁵⁸ organizacije delniške družbe mora demokratični zakonodavec poiskati druge poti, da učinkovito zaščiti in omogoči stalnost družbinega vodstva. V predhodnem poglavju smo spoznali številna sredstva, ki docela zadostujejo, ne da bi bilo potrebno slediti stremljenjem zastopnikov institucionalne teorije, naj se uvedejo zopet delnice s pluralno pravico glasovanja. Sindikatom delničarjev, omejeni glasovalni pravici, prednostnim pravicam glede postavljanja in predlaganja družbinih organov (§ 250/3 ntz.) lahko dodamo še omejitvev prenosa imenskih delnic; glede te opažamo določeno že navedeno tendenco v modernem delniškem pravu. Delniška družba ima lahko upravičeni interes, da njene imenske delnice ne pridejo v roke ljudi, ki ne uživajo enakega zaupanja kakor prejšnji imetniki delnic. Zato je družbinim pravilom dano na prosto, da omeje in otežkočijo prenos delnic na ime (kakor tudi začasnic) s pravnim poslom med živimi ter ga vežejo na privolitev družbe (§ 226/2 ntz.; § 61/3 nem.; čl. 289 it.). Na ta način je možno zavarovati stabilnost uprave pred kapitalisti, ki bi, potem ko se polaste večine kapitala, odslovili dosedanje člane uprave ter postavili nove, sprejemljivejše za njihove špekulativne namene.

Eno najučinkovitejših sredstev za zavarovanje stabilnosti uprave je slednjič utesnitev načela svobodne odslovitve upravnih organov s strani kapitalске večine, zlasti za nadomestilo pluralne pravice glasovanja. Odstavitvev upravnih (in nadzornih) organov naj bi bila dopustna le iz važnih, utemeljenih razlogov. S

¹⁵⁷ Nem. Aktiengesetz.

¹⁵⁸ Kuncz, Z. Ausl. u. internat. PR. I. 445.

tem naj bi padlo dosedanje v vseh delniških zakonih dosledno izvedeno načelo, da sme skupščinska večina v vsakem času brez navedbe razloga odstraniti od vodstva delniške družbe člane uprave in nadzorstva, ki ne uživajo njenega zaupanja, z drugimi besedami, ki niso zastopniki kapitalске večine. Po mnenju zagovornikov tega načela temelji navedena pravica večine na činjenici, da skupščini odnosno zajednici družbenikov pripada vrhovna uprava družbinih poslov; da vsako upravljanje funkcij predpostavlja zaupanje družbenikov, najboljše sredstvo za zavarovanje tega zaupanja pa je pravica odslovitve kot prirodna posledica odvisnosti družbinih organov od zaupanja družbine večine; da je mnogo bolje predčasno preprečiti zlorabo položaja s strani članov uprave, kakor pa zahtevati po izvršenem oškodovalnem dejanju povračilo povzročene škode od članov uprave, ki često niso imoviti ljudje; ta pravica lebdi kot Damoklejev meč nad glavami onih, ki bi prekršili svoje upravne in nadzorne dolžnosti; skratka: boljša je preventivna sankcija, ker je tudi naravnejša posledica položaja, ki ga zavzemajo organi nasproti skupščini kot vrhovni oblasti delniške družbe.

Nasprotno pa trdijo protivniki tega načela, da je pravico odslovitve s strani skupščinske večine mogoče priznati le iz važnih razlogov, nikakor pa ne brez navedbe razloga ali „ad nutum“. Skupščina se praktično nahaja v absolutni nemožnosti, da vodi družbine posle: zaradi redkega in kratkega zasedanja skupščine, slabega sodelovanja na njej, medsebojnega nepoznanja udeležencev in materialne nezainteresiranosti onih delničarjev, ki imajo neznatno število delnic. Zato je nesmiselno izvajati pravico odslovitve iz činjenice, da skupščini teoretično pripada vrhovna uprava v družbi. Res predstavlja načelo svobodne odslovitve za družbine organe izvesten riziko, ki ga skušajo na drug način nadomestiti v škodo interesov družbe. Svoj nesiguren položaj skušajo zavarovati na ta način, da iščejo maksimum osebnih koristi, na drugi strani se pa dobrikajo delničarjem ter prikazujejo položaj družbinega podjetja ugodneje kot je v resnici; izposlujejo celo višje dividende v škodo družbe. Predočimo si lahko primer, ki nazorno kaže, da je odslovitev brez navedbe razloga često nujno zvezana s špekulativnimi namerami skupine kapitalistov, ki si pridobe skupščinsko večino; vodi do izsiljevanja članov uprave kot naravna posledica premoči kapitala nad docela poštenimi ljudmi. Gre n. pr. za namero, da se družbino podjetje podredi interesom drugega pod-

jetja, ki je tudi „last“ kapitalške večine; da si skupina delničarjev pridobi neupravičene kredite; da se na umeten način izzove porast delniškega tečaja. V teh primerih je nujno potrebna pravica svobodne odslovitve članov uprave (in nadzorstva) v namenu, da se ali pridobe novi člani uprave, sprejemljivejši za nedovoljene posle ali pa „omehčajo“¹⁵⁹ stari, ki bi brez grožnje s takojšnjo odslovitvijo energično nastopili proti postopanju zastopnikov kapitala. Najvažnejši ugovor obstoji slednjič v tem, da se brez potrebe prekinja poslovodstvo; povzročajo spremembe in motnje glede metode dela ter načelnega vodstva glede celotnega družbinega poslovanja; poleg tega se izgublja čas, ker je novim članom uprave potrebna določna doba, da si pridobe potrebnih izkustev. Odstavitev članov uprave (in nadzorstva) le iz upravičenih razlogov branijo predvsem zastopniki institucionalne teorije, češ da je funkcija družbinih organov „oblast v neki korporativni ustanovi.“ To oblast je mogoče odvzeti le v splošnem interesu kolektivnosti družbenikov, to je večine in manjšine družbe.¹⁶⁰

Pravkar navedeni prikaz dokazuje, da obstoje številnejši in močnejši razlogi, ki govore za ukinitve dosedanjega klasičnega sistema; zlasti če upoštevamo, da so po tu¹⁶¹ zastopanim stališču člani uprave (in nadzorstva) v službenem razmerju nasproti delniški družbi, katere vrhovna oblast je skupščina delničarjev. Toda zaradi velike spremljivosti gospodarskega življenja je v zakonu težko izčrpno navesti razloge, ki bi bili odločilni za odslopitev

¹⁵⁹ Gaillard, La société anonyme de demain 1932, 133, navaja celo vrsto zanimivih primerov zlorabe svobodne odslovitve „ad nutum“ in poudarja značilno, da članov uprave pri tem ni treba opominjati na podrejenost njihovega položaja, nego jim le predočiti „qu'ils ont l'esprit étroit et routinier, que d'autres à leur place auraient des vues plus larges“. Iz vsakdanjega življenja vemo, da je v teh besedah mnogo resnice, ki ne velja samo za organe delniških družb.

¹⁶⁰ „Le mandat institutionnel a pour fin non seulement l'intérêt de la majorité mais aussi celui de la minorité, non un intérêt particulier mais un intérêt commun. Le mandat institutionnel et sa révocation sont imposés par la majorité à la minorité, la révocation abusive cause un préjudice à la société, donc à la minorité. Une révocation inutile est un acte déraisonnable, non conforme au bien commun: elle cause un préjudice à la société. La révocation du mandat collectif doit être fondée sur une juste cause parce qu'elle doit respecter les droits de la minorité, être conforme à l'intérêt social“, Gaillard, 183, 184; Goldschmidt, Recenti tendenze 111, češ da bi se na ta način ojačil položaj uprave, ne da bi ji bilo potrebno sodelovati pri oblikovanju skupščinske volje.

¹⁶¹ Gl. op. 60a), 2.

članov uprave, gotovo teže kakor v delovnem pravu (prim. § 239 ob. z.). Zakonodavec bi bil prisiljen prepustiti odločanje o „važnih razlogih“ sodni praksi ter se omejiti na splošne pojme, kakor je to napravil pri izpodbijanju sklepa skupščine. Četudi je torej zahteva po ukinitvi svobodne odslovitve družbinega organa upravičena že iz razloga njegove zaščite pred kapricami amorfne večine delničarjev, se vendar upira demokratičnemu načelu, ki naj velja v delniškem pravu. Jasno je, da je skoro nemogoče opravljati družbine funkcije v družbi brez zaupanja vladajoče skupine delničarjev. Kako naj se skupščinska večina znebi člana uprave, proti kateremu ni mogoče dokazati pozitivne krivde, toda za katerega z vso gotovostjo ve, da zasleduje le svoje osebne koristi in jih stavlja nad družbine interese. Če naj skupščina tudi res obdrži svojo vrhovno oblast, oziroma jo celo okrepi z izločitvijo načinov, ki so privedli do dejanskega obvladanja delniške družbe s strani peščice kapitalistov, potem se pridružujem stališču,¹⁶² ki je za reformo našega delniškega prava zastopalo mnenje, naj se klasični sistem obdrži ter poiščejo druga primerna sredstva v zaščito družbinih organov, predvsem pa v zaščito stabilnosti družbinega vodstva.

Tu je treba opozoriti, da pravica svobodne odslovitve „ad nutum“ nikakor ni absolutne narave; ni identična z uporabo te pravice v očitnem namenu, da se oškoduje bodisi član uprave, bodisi družbina manjšina, bodisi sama družba kot nosilka imovinskih interesov, različnih od interesov večine delničarjev. Odslovitve članov uprave s skupščinskim sklepom lahko povzroči zlorabo pravice večine nasproti manjšini. Seveda ne smemo videti oškodovanja manjšine že v spremembi uprave. Večina lahko namesto sposobnega člana uprave postavi še sposobnejšega. Toda če večina odslovi sposobnega člana uprave in namesto njega postavi slabšega, vendar dojemljivejšega za njene želje, ni izključeno, da gre za tipičen primer zlorabe pravice (§ 1295/2 odz.), ki je temelj za izpodbijanje sklepa skupščine. V izjemnih primerih se priznava možnost zlorabe pravice celo nasproti družbinemu organu samemu in sicer zaradi nesocialne prekinitve službenega razmerja.¹⁶³ Še laže si je predstavljati zlorabo pravice v škodo družbinih interesov, na pr. novi član uprave, predstavnik slučajne večine delničarjev, deluje pod vplivom svojih „principa-

¹⁶² Đorđe Mirković, Uklanjanje članova uprave, Arhiv za pravne i društvene nauke, 1938. Knj. 53, 90.

¹⁶³ Goldschmidt, Grundfragen, 110.

lov“ v interesu nekega drugega konkurenčnega podjetja, ki naj se mu v celoti podvržejo interesi družbe.

Za doseg stabilnosti in neodvisnosti uprave (nadzorstva) je torej treba poiskati drugo sredstvo, ki bi do potrebne mere omejilo pravico odslovitve. Kakor postavlja ntz.¹⁶⁴ načelo svobodne odstavitve člana uprave od dolžnosti (§ 295/1), zahteva za odstavitev brez navedbe razloga kvalificirano večino $\frac{2}{3}$ oddanih glasov. Le če nadzorni organi stavijo zadeven predlog, je zadostna navadna večina. Proti zlorabam skupščinske večine je ustanovljena najširša možnost izpodbijanja skupščinskega sklepa „če nasprotuje sklep dobrim običajem v poslovnem življenju in meri na oškodovanje, najsi tudi samo enega delničarja ali more oškodovati družbine interese“ (§ 283/1 ntz.). Zaščita manjšine in družbinih interesov (družbinega podjetja) je tedaj v polni meri uveljavljena z najširšo uporabo načela o zlorabi pravice, ki je bilo v delniškem pravu že dosedaj v polni meri priznано.

C. Učinkoviti in neodvisni nadzor nad upravnim poslovanjem.

52. Videli smo, kako brezpomembno vlogo so dobili v praktičnem življenju nadzorni organi, ki jim je zakon namenil plemenito nalogo, da vestno čuvajo nad poslovanjem upravnih organov. V popolni odvisnosti od upravnih organov, saj jih izvoli ista skupščinska večina na njih predlog, imajo do upravnih organov oziroma do za njimi stoječe kapitalske večine (zaradi možnosti odslovitve „ad nutum“) polno obzirov ter le formalno izpolnjujejo svoje dolžnosti. Temu je dodati še praktično neodgovornost, kajti večkrat nadzorni organi niso imoviti ljudje, da bi mogli povrniti škodo, nastalo zaradi njihovega malomarnega izpolnjevanja nadzornih dolžnosti. In kar je prav posebno

¹⁶⁴ Tako tudi čl. 705 švic.; čl. 317/3 it. (vendar gre članu uprave povračilo škode le v primeru, da je bil odslovljen brez upravičenega razloga). Nem. zak. (§ 75/3) nasprotno dovoljuje odslovitve le iz važnih razlogov; posledica načela o ojačenju uprave v nemškem delniško-pravnem sistemu. — Ker je odnos poslovođij do družbinega podjetja pri družbi z omejeno zavezo neposrednejši kot odnos pri delniški družbi zaradi dejanskega vodstva podjetja po ravnateljih (za katere velja nameščensko pravo; prim. op. 60 b), zato je za dr. z o. z. dovoljena statutarna klavzula, po kateri se morejo družbeniki, ki so s pravili postavljeni za poslovođje, odstaviti samo iz važnih razlogov, zlasti zaradi hude prekršitve dolžnosti ali nesposobnosti za redno opravljanje poslov (§ 459/4 jsl. ntz.) — Povračilo škode gre odstavljenemu članu uprave po pogodbi, subsidiarno po načelih državljskega prava.

važno, nadzornim organom poleg njihove dejanske odvisnosti večkrat lahko očitamo strokovno nesposobnost, da bi vesino in temeljito opravili kontrolo trgovinske in tehnične uprave družbinega podjetja.

Učinkovita kontrola z neodvisnimi nadzornimi organi, katerih položaj mora biti strogo ločen od upravnih organov, je zato ena od prvih zahtev novega delniškega prava. Naloga zakonodavčeva je, da z zadostnimi preventivnimi sredstvi prepreči oškodovanje interesov delničarjev in družbinega podjetja. Kot subsidiarno sredstvo prihaja šele v poštev odgovornost upravnih organov, kajti boljše se je preventivno zavarovati pred oškodovanjem s strani organov, kakor pa naknadno terjati od njih odškodnino, zlasti ko neredko niso v stanju, da povrnejo nastalo škodo.

Delniška družba mora torej poleg uprave imeti tudi nadzorstvo preko oseb, ki ne sodelujejo v njeni upravi. Ker ima načelo delitve upravnih in nadzornih organov, kakor je uveljavljeno v nemškem sistemu, velike preskušene prednosti nasproti direktorialnemu sistemu, zato je tudi za naše pravo ta sistem priporočljiv, zlasti ko je bil tudi do sedaj — vsaj načeloma — v zakonu uveljavljen. Treba ga je le dosledneje izvesti po vzgledu drugih naprednih zakonov. Predvsem je važno, da je nadzorstveni svet ali nadzorni odbor (kakor ga imenuje ntz.) vsaj za večje delniške družbe obvezen. Ker vrši nadzorni odbor poleg kontrole letnih sklepnih računov tudi tekočo kontrolo vsega družbinega poslovanja skoz celo poslovno leto; taka kontrola pa je za večje delniške družbe nujno potrebna, saj mora v interesu družbinega podjetja in vsega narodnega gospodarstva odkriti tudi slabe strani podjetja, njegovo organizacijo, produktivnost dela itd., zato je obstoj nadzornega odbora pri večjih družbah nujen in nepogrešljiv. Nadzorni odbor naj postane pozitiven faktor družbinega življenja.¹⁶⁵

Pravkar navedeni zahtevi je ntz. ugodil tem prej, zlasti ko mu je postavil vzgled odlični poljski zakon o d. d. Zato so nadzorne ustanove, ki jih v smislu nemškega sistema sestavljajo neodvisni, neposredno po skupščini izvoljeni organi, ali nadzorni odbor (obvezen za d. d. z večjo osnovno glavnico) ali revizijsko poverjenišтво (§ 509/1 ntz.). Pravice in dolžnosti nadzornega odbora in revizijskega poverjenišťa so delno enake, t. j. pravice in dolžnosti prvega obsegajo tudi vse pravice in dolžnosti dru-

¹⁶⁵ Stražnický, O reformi prava dioničnikh družtava, 1922, 11.

gega, poleg tega ima nadzorni odbor obsežnejše področje delovanja. Glavna razlika med obema nadzornima ustanovama obstoji v tem, da je naloga revizijskega poverjenišva le kontrola letnih sklepnih računov z vsem onim, kar je v neposredni zvezi z njimi; nadzorni odbor nasprotno opravlja celotni tekoči nadzor nad vsem poslovanjem upravnih organov skoz celotno poslovno dobo, skratka nadzor nad poslovanjem v vseh granah družbinega podjetja (§ 322/1 ntz.).

Kakor je naš zakonodavec v največji možni meri sledil načelu stroge razmejitve upravnih in nadzornih organov, saj upravni organi ne morejo niti postati niti ostati obenem nadzorni organi (§ 310/2), je to vendarle v praktičnem življenju težko izvedljivo. Priporočljivo je celo, da imenujejo člane uprave nadzorni organi, zlasti glede izbire strokovnjakov. Res je pravilom dana možnost (§ 292/1), da manj od polovice članov uprave imenujejo od skupščine izvoljeni nadzorni organi. S tem so nadzorni organi pridobili določene upravne funkcije (nadaljnje jim zakon priznava pri popolnjevanju uprave, pri zastopanju družbe v pravnih poslih s člani uprave in v pravih zoper nje, pri odstavitvi in odstranitvi članov uprave od dolžnosti itd.) ter velik vpliv na poslovanje upravnih organov. Toda nevarnejša je popolna odvisnost nadzornih organov od kapitalске večine oziroma njenih zaupnikov — članov uprave. Znano je, da v praktičnem življenju pridejo v nadzorni odbor osebe, ki jih določa kot svoje zaupnike veliki kapital ali pa njegov predstavnik — uprava. Zato je važno, da je v nadzornem odboru (ali revizijskem poverjeništvu) tudi zastopnik kapitalске manjšine (§ 311/2 ntz. po vzgledu čl. 91 poljskega zakona o d. d.; prim. tudi že § 37/6 deln. reg.). Da slednjič nadzorni organi niso na milost in nemilost odvisni od kapitalске večine zaradi možnosti odslovitve „ad nutum“, je potrebna ali izvestna kvalificirana večina ($\frac{3}{4}$ — § 314/1 ntz.; § 87/2 nem.) ali odslopitev samo iz upravičenega razloga (čl. 334/1 it. z izrečno določbo, da mora biti odstavitev potrjena s sodnim sklepom). Preprečiti je tudi treba, da se nesposoben član nadzornega odbora ali revizijskega poverjenišva predolgo nahaja na svojem položaju. Zato naj bo doba njegove funkcije kratka, zlasti za začetek poslovanja (§ 312/1 ntz.).

Na splošno je danes tudi odpadla ovira, da bi delničar ne mogel postati član nadzorne ustanove. Ni mogoče trditi, da je samo delničar po svojem imovinskem interesu v stanju, da vestno izpolnjuje nadzorne dolžnosti. Nasprotno, objektivnost je laže najti pri ljudeh, ki niso neposredno

interesirani v družbi. Dejstvo, da je kdo delničar, samo po sebi še ne nudi dovoljnih garancij, da je tudi res strokovnjak. Z izključitvijo neinteresiranih nekapitalistov od položaja člana nadzorne ustanove bi izločili od možnosti objektivnega nadzora strokovnjake, od katerih lahko pričakujemo objektivnost, tako potrebno zdravemu življenju delniških družb.

Poleg določenih zahtev za sposobnost, da kdo postane ali ostane član nadzorne ustanove (§ 310/2 ntz.), je zlasti tudi strokovno znanje eno izmed bistvenih sposobnosti, ki jih morajo imeti vsaj nekateri člani nadzornega odbora ali revizijskega poverjeništv. Kakor je sicer zahteva strokovnosti prepuščena družbinim pravilom, vendar zakon posredno sili družbe, da s svoje strani poskrbe za sposobne nadzorne organe. Če namreč večina članov nadzorne ustanove niso strokovnjaki, se morajo pritegniti strokovno usposobljeni ljudje, ki bodo kos preskušanju družbinih knjig in spisov (§§ 315/2, 322/2, 394/1 ntz.). Takó izpopolnjeni organizaciji nadzorstva dodaja moderni zakonodavec tudi možnost kontrole preko oseb ali ustanov izven družbe. Na eni strani lahko družbe same poverijo nadzor kakemu udruženju, ki se po svojih pravilih bavi s preskušanjem letnih sklepnih računov in imovinskega stanja (udruženja za revizije, § 309/1 ntz.), ali se več družb z istim ali sorodnim predmetom podjetja združi zaradi opravljanja nadzora v revizijske zveze (§ 309/5 ntz.); torej nadzorne ustanove izven družbe. Na drugi strani more skupščina ob vsakem času poleg rednega nadzora izvoliti tudi poverjenike strokovnjake za preskušnjo (§ 325/1), ki naj preskusijo letne sklepne račune in poročila upravnih ter nadzornih organov, vse poslovanje podjetja, posamezne njegove panoge ali posle. Toda kavtele zoper zlorabe so ustanovljene še v večji meri. Tudi registrsko sodišče postavi revizorje strokovnjake, kadar bi nadzorni organi družbe ne vršili svojih dolžnosti v skladu z interesi delničarjev, upnikov ter družbe (§ 325/2). Upoštevajoč pomanjkanje izobraženih strokovnjakov je zakonodavec to značilnost angleškega prava prevzel le kot skrajnje sredstvo in kot pravico manjšine, katere koristi bi bile z nepravilnim poslovanjem družbinih organov, zlasti z neobjektivnim nadzorom ogrožene.

Ustanova revizorjev,¹⁶⁶ ki jih volijo družbe svobodno iz krogov strokovnjakov, združenih v posebne gremije, je

¹⁶⁶ Angleško pravo pozna stalne (auditors) in periodično postavljene revizorje (inspectors). Auditori imajo vedno pravico pregledati

splošno pritegnila pozornost kontinentalnega zakonodavca. Angleškemu pravu je sledil zlasti poljski zakon, po katerem postavlja strokovne revizorje registrsko sodišče (§ 89), pozna pa jih tudi „Aktengesetz“, vendar volijo tkzv. „Abschlussprüfer“ svobodno delničarji na skupščini. Registrsko sodišče jih postavi le, če jih skupščina ne izvoli pred iztekom poslovnega leta (§§ 135, 136).

Organizacija nadzorstva v ntz. je na ta način z nekaterimi prednostmi angleškega prava, ki jih upoštevajo vse moderne zakonodaje, brez dvoma vzorna ter odpravlja v veliki meri pomanjkljivosti dosedanjega prava, pri tem pa se ozira na potrebe in možnosti našega gospodarskega življenja.¹⁶⁷

55. Navedeni prikaz glavnih načel reforme organizacije delniške družbe nam daje možnost, da se odstrani nujno nasprotje med upravo družbinega podjetja, ki skuša doseči neomejeno svobodo delovanja, ter delničarji, ki s svoje strani zahtevajo najučinkovitejšo zaščito svojih lastnih interesov. Da se doseže prava konsolidacija delniške družbe, je treba, da upravni in nadzorni organi stavijo vse svoje sile in sposobnosti v korist delničarjev, upnikov, nameščenecv ter delavcev podjetja ob istočasnem varovanju koristi podjetja kot takega ter v interesu narodnega gospodarstva.

družbine knjige ter zahtevati od uprave poročilo. Druga vrsta revizorjev je ustanovljena kot pravica manjšine, ki predstavlja a) $\frac{1}{10}$ osnovne glavnice pri družbah na delnice in b) $\frac{1}{5}$ družbenikov pri družbah, ki nimajo delniške glavnice. Strokovnjaki so združeni v posebne gremije „chartered accountants“ imenovane. Družbe svobodno volijo revizorje iz kroga teh strokovnjakov. Ta sistem se je v Angliji zelo obnesel. Prim. Smith, A summary of the law of companies, 1929, 161 sl. — Karakteristika švicarskega prava je, da se opira v vprašanju organizacije na angleško pravo. V novem zakonu je odpadel tudi nadzorstveni svet, ki je bil po načrtu 1928 (čl. 725) fakultativno predviden. Poleg rednih nadzornih organov (Kontrollstelle), ki imajo široko funkcijo revizorjev, pozna zakon tudi posebne strokovne revizorje, ki jih skupščina po svoji uvidevnosti izvoli (čl. 731 OR). Družbinim pravilom je dalje dano na voljo, da krog poslovanja rednih revizorjev razširi. S tem dobe lahko vse funkcije našega nadzornega odbora. — Francoski zakonodavec je izpolnil dosednji nadzor z dekreti z dne 8. avgusta 1935, 29. junija 1936, 30. julija 1937 in 31. avgusta 1937, ki so zamenjali čl. 52 do 54 zak. 1867. — Italijanski zakon (čl. 331 do 343 knj. „Del lavoro“) je v glavnem povzel načela R. D. L. z dne 24. julija 1936. Najmanj eden ali dva člana nadzornega odbora (collegio sindacale) morata biti izbrana iz seznama „dei revisori ufficiali dei conti“. Pregled najvažnejše zakonodaje nam jasno pokaže, kako veliko važnost polaga zakonodavec na učinkovito kontrolo upravnega poslovanja.

¹⁶⁷ O problemu nadzora gl. za naše razmere poučni prikaz Škerlja, Pravila naših delniških družb, 107 sl. in za ntz. Obrazložjenje k §§ 509—527.

(Dalje prihodnjic.)

Kdaj zastara pravica do preganjanja, če je zagrožen strogi zapor?

Dr. Anton Štuhec.

(Konec.)

IV. Predpostavka, da se zakon v § 78/5 kz. dvoumno izraža, zahteva neizbežno pregled materialij.

Načrt iz leta 1910. je delil kazniva dejanja v zločinstva in prestopke. Predvideval je skladno s teoretično vedo krajšo zastaralno dobo za kazniva dejanja glede pregona kakor pri zastaranju kazni. Glede zastaralne dobe je bilo določeno (§ 74), da zastara pregon za 25 let, ako je zagrožena smrtna kazen ali dosmrtna robija; za 20 let, ako je zagrožena robija nad 10 let; za 15 let, ako je zagrožena robija do 10 let; za 10 let, ako je zagrožena robija do 5 let ali samo robija; za 5 let, ako je zagrožen zapor daljši od enega leta in za 3 leta, ako je zagrožen zapor do enega leta ali samo denarna kazen. Kazni so zastarevale po § 77: smrtna kazen in dosmrtna robija za 50 let, robija daljša od 10 let za 25 let, robija od 5—10 let za 20 let, robija do 5 let za 12 let, zapor daljši od 1 leta za 8 let, zapor daljši od 6 mesecev za 5 let, druge kazni za dve leti.

Ta načrt je poznal glavne kazni smrt, robijo, zapor, denarno kazen in odvzem zvanja. Iz njega posnemamo, da loči zapor od enega leta od zapora pod enim letom. Načrt ni poznal kazni strogega zapora. Če je ta kazen pozneje bila vnesena kot strožja vrsta kazni, se da težko misliti, da se je to zgodilo tako, da se je glede zastaranja pravice do preganjanja strogi zapor izpod enega leta hotel zenačiti z zaporom nad enim letom.

Načrt II. iz leta 1922. je glede zastaranja pravice do preganjanja določal naslednje (§ 73): Ta pravica zastara za 25 let, če je predpisana smrtna kazen ali dosmrtna robija; za 20 let, če je predpisana robija ali zatočenje nad 10 let; za 15 let, ako je predpisana robija ali zatočenje do 10 let; za 10 let, ako je predpisana robija ali zatočenje do 5 let; za 5 let, ako je predpisan strogi zapor ali zapor daljši od enega leta, za tri leta, ako je predpisan strogi zapor ali zapor do 1 leta ali samo denarna kazen.

Glede zastaranja pravice na izvrševanje kazni je predvideval § 76 zastaranje pri smrtni kazni in dosmrtni robiji

za 30 let; pri robiji ali zatočenju od 10 let za 25 let; pri robiji ali zatočenju od 5—10 let za 20 let, do 5 let za 20 let; pri strogem zaporu ali zaporu daljšem od enega leta (dužeg od jedne godine) za 8 let; pri strogem zaporu ali zaporu daljšem od 6 mesecev za 5 let; pri vsaki drugi kazni za dve leti.

Roki tega načrta so po kratkem objašnjenju določeni z ozirom na vrsto in veličino kazni. Določbe tega so prešle v pozitivno pravo z izjemo, da je namesto triletne dobe bila določena dvoletna doba. Načrt se izraža disjunktivno, kar bi moglo biti migljaj, da je konjunktivno izražanje v § 81/5 le pomotno.

Če se izraža načrt disjunktivno, potem ne more biti resnična trditev „objašnjenja“, da se je zakon v sveskozi oziral ne samo na vrsto ampak tudi na veličino kazni.

Srbski kazenski zakonik (§ 75/5) je glede zastaranja prestopkov določal sledečo dobo: 3 leta za dejanja, za katera je predpisan zapor do 1 leta ali denarna kazen do 300 talira, 5 let za vse ostale prestopke. Skoro gotovo je, da je ta doba zapora ob istočasnem enakostavljenju z denarno kaznijo prešla v načrt II. in s tem v § 78/6 kz. Zaključek:

Materialije niso zanesljiva opora za mišljenje, da se je v § 78/5 zakonodavec nameraval konjunktivno izraziti.

V. Samostojni pregled vsebine § 78 kz.

Besedilo uradnega slovenskega prevoda soglaša z besedilom izdaje Dolenc-Sajovic razen § 78/2, kjer ima uradni prevod očitveno pomotoma navedeno 20 let namesto 15 let. Srbski tekst § 78 se glasi:

Pravo na gonjenje krivičnih dela zastareva:

za dvadeset godina kod zločinstva za koja je propisana smrtna kazna ili večita robija;

za petnaest godina kod zločinstva za koja je propisana kazna lišenja slobode do dvadeset godina;

za deset godina kod ostalih zločinstava;

za pet godina kod prestupa za koje je propisan strogi zatvor ili zatvor duži od jedne godine;

za dve godine kod svih ostalih prestupa.

Primerjava besedil kaže razliko, da srbski tekst ne porablja vejic, kar je v skladu s slovničnimi pravili srbskega jezika. Vejica za besedo zapor v § 78/5 kz. v slovenskem besedilu bi mogla kazati na to, da vzporeja strogi zapor ne glede na dobo z zaporom na 1 leto, ker bi se drugače prevoda verjetno glasila „daljša“ od enega leta, kakor se porablja dvojina pri prevodu § 39/1 kz. Č u b i n -

s ki navaja, da je prirodno, da minimalni zastaralni rok odpade na kazniva dejanja, ki so v zakonu zapretna samo z zaporom izpod 1 leta ali z denarno kaznijo. Iz tega bi sledilo, da stoji ta komentar na stališču 5-letne zastaralne dobe.

Po Živanoviću je pravilno, da je zastaralni rok v toliko večji, kolikor so kazniva dejanja težje kvalificirana, pri kaznivih dejanjih „iste grupe, u koliko je kazna viša po vrsti i meri“. Ta trditev je potrebna izvestne korekture.

Kadenca zastaralne dobe je urejena tako, da je rok daljši, kolikor so dejanja zapretna s težjo kaznijo. Pri zločinstvih, za katere je predpisana smrtna kazen ali dosmrtna robija, zastara pravica do preganjanja čez 20 let (§ 78/2 l. c.). Vkljub razveznemu izražanju ni nobenega dvoma, da gre tukaj zgolj za povezanje dveh vrst kazni. Čez 20 let torej zastarajo primeri, kjer je zagrožena smrtna kazen ali dosmrtna robija. Čez 15 let zastarajo zločinstva, za katera je predpisana kazen na prostosti do 20 let (§ 78/3), čez 10 let ostala zločinstva (§ 78/4 kz.).

Zatočenje je v posebnem delu kazenskega zakona primarno zagroženo le v dveh primerih: pri usmrtni na zahtevo (§ 168/1) in pogaženju zakona po sodniku (§ 386), v obeh primerih do 5 let ali zapor. Alternativne zagrožitve kot nižja kazen glede zastaranja niso merodajne.

Kako stoji stvar po občem delu kazenskega zakona?

1. V primeru zmanjšane vračunljivosti sme sodišče kazen omiliti po svobodni oceni, torej izreči tudi zatočenje (§ 22/2, 72 kz.).
2. Pri absolutno nesposobnem sredstvu ali objektu omili sodišče kazen po svobodni oceni (§ 32/2), tudi v tem primeru se more izreči kazen zatočenja.
3. Po pravilih kaznovanja za starejše maloletnike (§ 30 kz.) se kaznujejo z robijo ali zatočenjem najmanj 7 let, ako je za dejanje predpisana smrtna kazen ali dosmrtna robija. Zaradi kaznivega dejanja, za katero predpisuje zakon časno kazen, ni sodišče vezano na najmanjšo mero kazni, ne sme pa tukaj izreči večje kazni, če je uporabiti t. j. če je predpisana robija ali zatočenje. Pri zapretni zatočenja in robije ali zatočenja nikjer ni zapretna 10 let presegajoča kazen, zato zatočenje po § 30 od. 1 št. 2 kz. nikdar ne more biti izrečeno. Isto tako pa tudi ni fakultativne omejitve na zatočenje (§ 30 od. 1 št. 3 kz.).

4. Kdor je v povratku, se kaznuje strože (§ 76/1 kz.). Pri povratku iz istovrstnih nagilbov sme sodišče izreči največ dvakratno predpisano kazen s tem, da robija in zatočenje ne smeta presegati 20 let, strogi zapor ali zapor ne 5 let (§ 76 od. 2 kz.).
5. Pri omilitvi kazni po § 71 kz. se smrtna kazen in do-smrtna robija smeta omiliti le na robijo. Če je predpisana časna kazen, katere najmanjša mera je odrejena v zakonu, se sme kazen znižati na najmanjšo mero te vrste kazni. Za zatočenje v posebnem delu kaz. zakonika nikjer ni predpisana najmanjša mera kazni. Robija se ne omiluje v zatočenje, ampak v strogi zapor.

Glede vseh primerov, kjer je po občem delu kaz. zakona mogoče izreči kazen zatočenja, pa vobče velja, da tukaj ne gre za predpisano kazen. Kazni so predpisane samo v kazenskih stavekih posebnega dela kaz. zakonika. Pravila za odmerjanje kazni ne gre istovetiti s zapretilvami kazni. Iz tega pregleda se torej moremo v pogledu spornega vprašanja koristiti s sedečimi zaključki:

Za zastaranje po § 78/3 kz. prihaja v poštev le robija, ne pa zatočenje. Toliko odločuje tukaj le vrsta kazni.

Za zastaranje po § 78/4 kz. prihajata v poštev robija in zatočenje. Glede zatočenja odločuje le vrsta kazni, pri robiji tudi doba.

Sedaj se ozrimo na posebni del kazenskega zakonika. Zapor je, v posebnem delu kaz. zakonika zagrožen v 150 primerih, od teh v 79 primerih izpod 1 leta, strogi zapor pa je zagrožen v 106 primerih. Od teh 106 primerov je samo v 8 primerih zagrožen strogi zapor izpod 1 leta (§ 174, 181/2, 221, 242, 363 od. 2, 333 od. 2, 348, 362). Nobeden teh primerov se ne nanaša na kaznivo dejanje kake posebne pomembnosti niti se iz njih ne more razbrati kaka skupna ali važnejša misel ali cilj. Ne bomo tedaj pogrešili, če rečemo, da zaradi borih 8 primerov, kjer je zagrožen strogi zapor izpod 1 leta, zakonodavec ni nameraval določiti posebne krajše zastaralne dobe, kakor pri drugih kaznivih dejanjih, za katera je zagrožena kazen strogega zapora. Če pa je temu tako, potem leži poudarek pri zastaralni dobi strogega zapora le na vrsti kazni, ne pa na dobi trajanja iste. To mnenje podpirajo še predpisi posebnega dela kaz. zakonika, kjer je vrednost merodajna za določitev vrste kazni (§ 314, 318, 319, 333/2) itd. S to strogostjo posebnega dela kaz. zakonika bi se ne moglo spraviti v sklad naziranje, da se pri zastaranju strogega zapora zakon ozira le na dobo kazni.

VI. Pregled vsebine zastaranja izvršitve kazni § 81 kz.).

Srbski tekst se glasi:

Pravo na izvrševanje kazni zastareva:

kod smrtne kazne i večite robije za dvadeset i pet godina;

kod robije ili zatočenja dužeg od deset godina za dva-deset godina;

kod robije ili zatočenja do deset godina za petnaest godina;

kod strogog zatvora i zatvora dužeg od jedne godine za pet godina;

kod svake druge kazni za dve godine.

Besedilo uradnega slovenskega prevoda je v skladu z besedilom izdaje Dolenc-Sajovic. Pri primerjavi obeh tekstov se vidi, da srbski tekst ne porablja vejic, slovenski pa v § 81/3 dvojino, dočim ima srbski tekst „dužeg od“.

Pravica do izvršitve kazni zastara pri smrtni kazni in dosmrtni robiji čez 25 let (§ 81/1 kz.). Pri robiji ali zatočenju preko 10 let zastara pravica do izvršitve kazni čez 20 let. Obrazložili smo, da zatočenje ne more biti izrečeno po posebnem delu kaz. zakonika preko 10 let, pač pa po občem delu. Ker gre tukaj za zastaranje izvršitve izrečene vrste kazni, je zastaranje kazni zatočenja, ki je bilo izrečeno po občem delu kaz. zakonika v dobi preko 10 let, po § 81/3 kz. mogoče. Pri tej vrsti kazni odločuje torej vrsta in doba kazni. Glede robije je to dvomljivo, ker se zakon tukaj razvezno izraža. Slično pa velja za zastaranje po odst. 4.

Zastaranje pravice na izvrševanje kazni pri strogem zaporu in zaporu preko 1 leta nastopi čez 5 let (§ 81/5 kz.). Glede strogega zopora se komentar Živanović izraža v tem smislu, da je pod „vsako drugo kaznijo“ § 81/6 razumeti le glavno kazen strogega zopora izpod 1 leta, zapor izpod 1 leta in denarno kazen. To mišljenje spregleda, da rabi zakon v odst. 3 in 4 veznik ali, v odst. 5 veznik in, in da beseda „dužeg“ iz odst. 3 očitvidno misli na vez z nižjo vrsto kazni zatočenja, ker bi drugače verjetno stalo „dužih“. Dosledno temu pa smemo ta izraz enako tolmačiti v odst. 5. Iz tega izhaja z veliko verjetnostjo, da je ravno v odst. 5 veznik „in“ rabljen v pomenu ali. To čuti slovenski prevod, ki nedosledno v odst. 5 ne rabi dvojine.

Vsekakor stoji po dosedanjih izvajanjih sledeče:

Zakonodavec veznikov „in“ ter „ali“ ne rabi dosledno v istem smislu. Nameravano vsebino je zato določevati samo po vsebini konkretnega predpisa skladno z duhom celotnega kaz. zakona.

Predpis § 81 kz. se ne more porabljeti pri razlagi § 78 kz.

VII. Primerjava § 78 in 81 kz.

Iz dosedanjih raziskavanj smo mogli dognati, da sta obe vrsti zastaranja vkljub svojemu sorodstvu posebni stvarini za sebe, kar je v zvezi s pravnim značajem zastaranja. Po teoriji gre pri tem za ekstinktivno izbrisanje državne kaznovalne pravice, s čimer nastane na strani storilca materialna pravica, da ostane brez kazni. Zastaranje je razlog, ki ukinja kaznivost, zaradi česar zaradi zastaranja, ki ga je upoštevati po službeni dolžnosti, ni mesta za zavrnilno sodbo, ampak je treba oprostilne sodbe (§ 276, 280/1 kp). Značaj teh določb je torej vseskozi materialnopravne narave, katerih prevladovanje v tem vprašanju poudarja že načrt I. (str. 268). Zaradi tega smemo misliti, da je jedro našega vprašanja zakopano prej v motritvi predpisov zastaranja pregona, kakor pa zastaranja izvršitve kazni. Čisto materialnopravne narave so namreč le določbe glede zastaranja pregona, ker v tem primeru državna kaznovalna pravica še sploh ni bila ustvarjena. Drugače je pri zastaranju izvršitve kazni. V končnem učinku se sicer tudi tukaj zadosti državni kaznovalni pravici z izvršitvijo kazni, toda ta kaznovalna pravica je že, vsaj deloma, izvršena z uvedbo pregona ter izrekom sodbe, katere izvršitev se poleg tega v obilni meri tiče upravnosodnih interesov. Znano je, da je francosko slovstvo zastaranje sploh smatralo kot procesualno oviro, del nemškega slovstva, četudi le manjši, kot negativni procesualni pogoj. Ako so torej zastaranju primešane procesualne prvine, so to gotovo v izdatnejši meri pri izvršitvi kazni. Vse premalo se namreč pri rešitvi spornega vprašanja polaga važnost na to razliko, da ima § 78 kz. v mislih zapretene kazni, § 81 pa izrečene. Te ne morejo imeti logično nikakega vpliva na tolmačenje materialne vsebine zastaranja pravice na pregon. Če pa je res, da je težišče vprašanja v razlagi predpisov zastaranja o pregonu, potem ni dopustno iz tekstacije določb o zastaranju pravice do izvršitve kazni sklepati na materialno vsebino prvih.

Primerjava dobe obeh vrst zastaranja ne opravičuje potrebe enotne razlage. Doba je res samo deloma diferencirana. Toda že Čubinski dostavlja, da so redaktorji

kolebali, a se končno odločili za iste roke kakor pri zastaranju pravice do pregona, četudi se to iz stališča „pravdnosti i celishodnosti“ ne da opravičiti. Vse druge zakonodaje uvajajo namreč dosti daljšo zastaralno dobo, zlasti glede izvrševanja kazni. (Po novem švicarskem kaz. zakonu na pr. so tudi za najmanjše delikte določene občutno daljše dobe, čl. 73). Iz tega bi kvečjemu mogli sklepati, da so hoteli predpis § 81 prilagoditi predpisu § 78, ne pa narobe. Tak zaključek pa bi bil resna ovira, vzeti predpis o zastaranju izvršitve kazni za izhodišče pri razlagi spornega vprašanja v tem smislu, da je veznik „ali“ v odst. 5 § 78 razumeti kot veznik „in“.

Končno je v skladu z načeli logike, če zakon nižjo vrsto kazni, pa glede zastaranja v prelomljeni višji dobi enako stavi z višjo vrsto kazni, kar sledi iz kadence, kakor je upoštevana v § 78 kz. Nasprotno mišljenje bi se križalo s pravopolitični cilji zakonodavca, ki je po gornjih izvajanjih namenil strogemu zaporu v pogledu učinkovitosti prav posebno vlogo.

Če sedaj povežemo dobljene zaključke z rezultatom, ki smo ga dosegli pod I., potem menimo, da smo navedli tehtne razloge zato, da rezultat slovnično logične razlage po posameznih zaključkih ne samo da ni omajan, ampak je tudi po duhu celotnega zakona podprt. Večja zakonodajna jasnost, sedaj lahko dosegljiva (Ur. z dne 16. septembra 1939), pa je vsekakor priporočljiva.

Sporazumna delitev zapuščine.

Dr. Alojzij Finžgar.

I.

Določbe XVI. poglavja odz. govore o skupnosti lastnine in drugih stvarnih pravic. K stvarnim pravicam prišteva § 308 odz. tudi dedno pravico. Med sodediči obstoji skupnost, ker jim pristoji dedna pravica skupno, nedeljeno, kot da so ena oseba (§ 550, 825 odz.). Dedna pravica ima na raznih stopnjah prehoda imovine od zapustnika na dediče — od pripada preko nastopa do pridobitve zapuščine — drugačno vsebino. Šele s pridobitvijo zapuščine stopi dedič v neposredni odnos do zapuščine, ima položaj lastnika, imetnika stvarnih pravic. Prej se govori o „ležeči zapuščini“. Zato je moči uporabljati določbe §§ 825 in sl. odz. šele na

skupnost, ki nastane med sodediči po pridobitvi zapuščine.¹ Tedaj sodedičem prav za prav ni skupna dedna pravica, marveč imovina, ki se je tiče, to je zapuščina.

Zapuščina se pridobi s prisojilom.² Res preide zapuščina s prisojilom v dedičevo last in po pravilu prestane obstajati kot posebna imovina. Dalje postanejo sodediči solastniki, odnosno stvarni soupravičenci poedinih zapuščinskih predmetov, deljive terjatve in obveze razpadejo v delne terjatve in obveze. Iz določb §§ 127—132 np., 267 np., 74/2 cpp., 505 ip. pa je posneti, da je moči obravnavati in da se obravnava zapuščina tudi po prisojilu še vedno kot posebna imovina, kot „predmet“ med sodediči zaradi sodedovanja obstoječe skupnosti. Skupnost med sodediči traja do delitve zapuščine.

Delitev zapuščine (*familiam erciscere*) obstoji v tem, da se porazdele posamezni zapuščinski predmeti ali vrednost zapuščine med dediče po razmerju njihovih idealnih dednih deležev. Po § 830 odz. ima udeleženec skupnosti pravico zahtevati razdružitev in delitev skupne imovine. Jasno je, da se razdružitev ne more zahtevati, če skupnost še ni nastala. Sodediči zato pred prisojilom ne morejo zahtevati delitve zapuščine.³ Ni pa izključeno, da pripadlo jim zapuščino razdele dogovorno tako, kot bi jo delili, da so jo dejansko že pridobili. Pogosto se zapuščina že pred prisojilom nahaja v rokah dedičev. Ležeča zapuščina vobče ni pojem praktičnega življenja, marveč pravna konstrukcija. Seveda lahko nastopi učinek take delitve zapuščine šele s prisojilom.⁴

Pred prisojilom je možna tedaj le dogovorna delitev zapuščine, čije učinek nastopi šele s prisojilom. Na to delitev se v glavnem nanašajo določbe §§ 127—132 np. Te urejajo sporazumno delitev zapuščine. Po prisojilu gre za pravo razdružitev skupnosti, za katere veljajo določbe XVI. pogl. odz. in v formalnem pogledu, navzlic besedilu

¹ Randa: *Erwerb der Erbschaft* str. 124; Unger: *Erbrecht* str. 185; Anders: *Grundriss des Erbrechtes* 1910 str. 72; Krasnopolski: *Österr. Erbrecht* 1914 str. 506; odl. Sz V/87.

² Unger str. 164; Anders str. 58 stojita dosledno naziranju, da se zapuščina pridobi z nastopom, na stališču, da nastane skupnost, ko sodediči nastopijo zapuščino, a priznavata, da pride praktično do izraza šele po prisojilu.

³ Schell II/1 str. 851, zlasti op. 54; Štempihar, *Slov. Pravnik* 1958, str. 208, Unger: *Verlassenschaftsabhandlung* 1862, str. 205 „erst haben dann theilen“; prim. Glück: *Pandecten* 11 zv., str. 8.

⁴ *Handl* II/1 str. 94; Schell II/1 str. 851; Ehrenzweig 2/2 str. 472, 466; Stubenrauch, *Kommentar* 1902 I str. 1002 op. 6; Štempihar, *Sl. Pr.* 58 str. 208; Nemethy: *Formularien* 1915 str. 48 op. 21.

§ 267/1 zadnji st., določbe §§ 267 in sl. np., deloma tudi one §§ 127—132 np.⁵ § 74/2 cpp. govori tudi o tožbah o delitvi zapuščine pred prisojilom. To je le določba o pristojnosti. Dopustnost takih tožb se presoja po določbah materialnega prava. Razen tega prihaja po novejših določbah §§ 267/2, 268 np. do uporabe § 74/2 cpp. le, kadar je zahtevk na razdružitve skupnosti z odločbo nepravdnega sodnika zavrnen na pravdno pot.

II.

Pri sporazumni delitvi zapuščine je razlikovati:

a) Vsi dediči so svojepravni.

Svojepravni dediči lahko dele zapuščino sodno ali nesodno. Sodna delitev se izvrši na način § 128 odst. 2 ali odst. 5 np.

Po § 128/5 np. obstoji sodelovanje sodišča v glavnem v tem, da sprejme na znanje izjavo sodedičev, kako so si razdelili zapuščino in o potrdilu, „da so sodediči pred sodiščem izjavili, da je delitev izvršena po njih volji.“¹

Po § 128/2 np. sodišče pomaga, da se sodediči sporazumejo o načinu delitve, nakar sklenjeni dogovor protokolira. Ni treba, da ga tudi odobri.² Ni važno, kdo sproži (enostavna prošnja)³ posredovanje sodišča.⁴ Potreben je sporazum vseh

⁵ Zilić-Šantek: Vanparnični postopek str. 456; Goršič: Komentar vanp. postopka str. 526; motivi k np., Godina: Komentar vanp. postopka str. 267. § 267/1 zadnji st. se je v osnutku (§ 271/1 zadnji st.) glasil: „kad je u pitanju deoba zaostavštine nadležan je sud, koji je raspravljao zaostavštinu“. Zuglia: Grad. proc. pravo II str. 694 upravičeno navaja, da ni moči § 267/1 zadnji st. tolmačiti tako, da bi za delitev zapuščine veljale izključno določbe §§ 127 in sl. np. Ni pa pritrđiti njegovim nadaljnjim izvajanjem, da je tudi pred prisojilom možno izsiliti delitev zapuščine proti volji katerega sodedičev.

¹ Prim. § 99 ces. pat. z dne 28. junija 1850 drž. zak. št. 255; Schuster-Bonnot: Kommentar zum Gesetze über das Verfahren ausser Streit-sachen 1894 str. 293; Godina str. 268; Unger str. 191 op. 3, Anders str. 73 smatrajo, da to ni sodna delitev, kar pa ni pravilno, kajti naloga sodišč je tudi posvedočanje činjenic. Pravilno Schell II/1 str. 832, prim. Ott: Rechtsfürsorgeverfahren 1906, str. 195.

² Nasprotno Goršič str. 526, 529.

³ Randa Erb. str. 145.

⁴ Stubenrauch I str. 1002 op. 4; Krasnopolski str. 307; Ehrenzweig 2/2 str. 472 op. 10; Schauer GZ št. 41 ex 1900; Ott str. 130; deloma Slg. 10796, opirajoč se na besedilo § 171/1 zap. pat. (§ 128/2 np: „ako oni traže“) zastopajo mnenje, da morajo zaprositi le vsi dediči skupno. Nasprotno Unger str. 191 op. 4, Schuster-Bonnot str. 293, prim. tudi § 52 Osnutka zakona o spremembi določb odz. in zap. pat. o pridobitvi zapuščine, GZ 1867 št. 12: zadostuje, če zaprosi en sam dedič.

dedičev.⁵ Sodišče ni upravičeno reševati sporna vprašanja, ki se pojavijo v pogledu delitve zapuščine.⁶ Če med dediči ne pride do sporazuma, je naloga sodišča končana. Zado-
stuje zgolj ugotovitev, da se sodediči niso sporazumeli o delitvi, ne da bi sodišče napotilo tega ali onega dediča na pot civilne pravde.⁷ Dediči niso dolžni prijaviti sodišču delitve zapuščine niti tedaj, če so v zapuščini stvari, ki se vpisujejo v zemljiške knjige, pač pa je treba vsebino delitve pred prisojilom priobčiti sodišču, če se hoče doseči, da se pri odrejanju vpisov v zemljiško knjigo (§ 140 np.) ozira na izvršeno delitev zapuščine. Nasprotno sodišče ni dolžno in tudi ne sme čakati s prisojilom dotlej, da se dediči sporazumejo o delitvi zapuščine.⁸

Po prisojilu se ni več mogoče obračati zaradi delitve na zapuščinsko sodišče. Sporazumna sodna delitev je možna samo po § 272 np., tedaj v obliki izvršljive poravnave.

b) Če je tudi samo en dedič nesvojepraven. Sem spada tudi primer, da so nedoletni pravni nasledniki kakega sodediča⁹ in primeri § 154 np.

Tu veljajo naslednja načela:

1. Delitev se mora vršiti vedno pod nadzorom sodišča. Nesodna delitev je izključena. Dogovor o delitvi je pogodba, ki mora biti za nedoletne po § 253 odz. varstveno oblastno odobrena. To odobritev daje iz razlogov ekonomije zapuščinsko sodišče, v primerih § 29/2 np. pa je treba še odobritve varstvenega sodišča (§ 130/2 np.). To velja za male pa tudi večje, zapletene zapuščine. To razlikovanje je le v toliko pomembno, da ima sodišče v enostavnejših primerih (n. pr. § 155/2 np.), pritegnivši udeležence, zlasti zakonite zastopnike nedoletnih, eventualno kolizijske skrbnike,¹⁰ samo sestaviti dogovor o delitvi v obliki sodnega zapisnika (§ 129 np.), dočim v zapletenejših primerih pozove dediče, da mu predlože že izdelan osnutek v odobritev (§ 130 np.).

⁵ Nepravilno se Slg. 9448 zadovoljuje s tem, da z delitvijo soglašajo le nekateri dediči. Glej zadevno Handl II/1 str. 95 op. 14. Tak dogovor bi bil nepopoln, ker bi ga oni, ki se z delitvijo ne strinjajo, takoj obrezuspešili s tem, da bi zahtevali novo delitev. Zimmerman Archiv für ziv. Praxis zv. 34 str. 329, 330.

⁶ Nepravilno Žilič-Šantek str. 457.

⁷ Slg. 13854. Nepravilno Godina str. 268; Slg. 164, 3620, 5382.

⁸ Odl. Sl. Pr. št. 110, Slg. XIII 4887, XVIII 7225, 13894, 13854, Sz IV 158; Ehrenzweig 2/2 str. 472; Handl II/1 str. 95; Krasnopolski str. 307; Goršič str. 529.

⁹ Slg. IX 3552.

¹⁰ Schell II/1 str. 832. Prim. § 47 dvor. dekreta z dne 16. julija 1824 JGS št. 2024.

2. Zapuščinsko sodišče ima preudariti, ali je za nedoletne dediče koristno ali celo potrebno, da se deli zapuščina.¹¹ Delijo se lahko le nekateri zapuščinski predmeti (§ 151/2 np.), lahko pa delitev tudi popolnoma odpade. Že Rimljani so rekli: *communio est mater rixarum*. Če zapuščinsko sodišče spozna, da bi bila delitev za nedoletnike koristna, mora po službeni dolžnosti poskrbeti, da se dediči sporazumejo o delitvi zapuščine. Pri tem jim pomaga z nasveti, zlasti v pogledu spornih pravnih vprašanj.¹² Če ne pride o delitvi zapuščine med dediči do popolnega soglasja, prepusti zapuščinsko sodišče nadaljnje ukrepe varstvenemu sodišču, ki odloči o tem, ali naj se delitev izsili po določbah §§ 267 in sl. np.¹³ Varstvenemu sodišču je tudi prepustiti odločitev o tem, ali je potrebna (*evidens utilitas*)¹⁴ fizična delitev poedinih zapuščinskih predmetov (§ 151/2, zadnji st. np.).¹⁵

3. Zapuščinsko sodišče ukrepa tudi o tem, ali naj se zapuščina deli pred prisojilom, ali po prisojilu (§ 127 np.). Tu niso odločilne koristi nedoletnih, marveč interes na dovršitvi zapuščinske razprave. Pravilo je, da je zapuščino deliti pred prisojilom, če ni ovir (§ 129 np.), če prilike to dopuščajo (§ 150 np.). Sodišče ne sme odlagati prisojila, če ni izgledov, da bi se sodediči sporazumeli o načinu delitve, ali če se kak sodedič vobče delitvi protivi.

4. Sestaviti je izkaz o imovini, ki pripade nedoletniku (§ 151/2 np.). Ta izkaz bo vseboval pregled cele zapuščine po aktivni in pasivni strani, čisto zapuščino in, če ne pride niti do delne delitve, alikvotni del, ki pripada nedoletniku na tej skupni imovini,¹⁶ ali če pride do popolne delitve, seznam poedinih predmetov, ki se dodeljujejo nedoletniku. Navesti je tudi vrednost čistega pripada.¹⁷ Ta izkaz je enako kot končni izkaz § 153 np. podlaga za varstveni ali skrbstveni račun in obenem sredstvo za zavarovanje nedoletnikove imovine (§ 222 odz.). Tudi zapuščinsko sodišče mora skrbeti za zavarovanje imovine nedoletnih. Če dobi po do-

¹¹ Osn. Horten § 1 str. 2 II 19: „so wollen wir dem Ermessen des Richters die Bestimmung überlassen ob es ..... nützlicher sei Erbschaft unter den Erben zu teilen oder ungeteilt verwalten zu lassen“. Motivi k np. Godina str. 266.

¹² Osn. Horten § 8 II 19: „Beistimmung und Vermittlung“.

¹³ Zuglia str. 695; odl. ZBl 1923 št. 235; drugače odločbe Slg. XVIII 7612, ZBl 1918 št. 271.

¹⁴ Ott str. 160.

¹⁵ Zuglia str. 695, 696.

¹⁶ Ehrenzweig 2/2 str. 474.

¹⁷ Odl. Novak št. 404.

govoru o delitvi nedoletni dedič od sodišča ali druge osebe odpravščino v denarju, mora zapuščinsko sodišče po smislu §§ 122, 125 np. poskrbeti za zavarovanje te odpravščine. Zlasti je v dogovoru o delitvi ustvariti potrebno podlago za to, da se vknjiži na nepremičnine, ki spadajo v zapuščino, istočasno s prenosom lastninske pravice za dolžnika tudi zastavna pravica za dedno odpravščino nedoletnega upnika (§ 107 zzk., 177/2 pzk.).

III.

Pogoj za delitev zapuščine je, da so si sodediči edini o tem, kaj spada po aktivni in pasivni strani v zapuščino, da je ugotovljena njih lastnost kot dedičev in višina njih dednih deležev (§ 267/2 np.).¹ Prejemki, ki jih je dobil kak sodedič ob življenju zapustnika na račun dednega deleža, zmanjšujejo njegov dedni delež, ali ga celo popolnoma izčrpajo. Vračunanje predjemov se izvrši ob delitvi zapuščine.²

Vsa ta vprašanja so za delitev sâmo temeljnega, v izvestni meri prejudicialnega značaja (§ 10 np., § 2 št. 7 ces. pat. od 9. avgusta 1854 drž. zak. št. 208).³ Če so med dediči sporna, je sporazumna delitev možna le tedaj, če se rešijo s poravnavo (§ 268 np.). Zapuščinsko sodišče jih ne sme reševati niti tedaj, če so pri delitvi udeležene osebe, ki so pod posebno zaščito zakona. Če spadajo v zapuščino le deljive terjatve ali gotovina, delitev vobče odpade. V takem primeru ni izključeno, da rešuje omenjena vprašanja samo zapuščinsko sodišče, če so prejudicialnega značaja za kako odločbo v stvareh, ki itak spadajo v področje nepravdnega sodnika, n. pr. sodni polog, zavarovanje terjatev nedoletnih (§ 10 np.).⁴

Merodajno je stanje zapuščine na dan delitve (§ 151/1 np.). § 784 odz. omenja, kaj spada po aktivni strani v zapuščino. Med pasiva se štejejo poleg zapustnikovih dolgov tudi zapuščinska bremena, zlasti predvolila, ker spada v delilno maso samo to, kar imajo dediči kot taki medsebojno zahtevati.⁵ Ugotoviti je najrej a) stanje zapuščine

¹ Prim. Dernburg: System des röm. Rechtes 1912 II str. 1073; Brinz: Pandekten 1889 III str. 275, 276.

² Sz IV 158, Slg. 15894; Weiss II/1 str. 759; Ehrenzweig 2/2 str. 485; glej tudi Unger str. 189; Anders str. 74; Stubenrauch I str. 1002.

³ Prim. Arndts: Lehrbuch der Pandekten 1889 str. 968; Zimmerman zv. 34 str. 202; Glück 11 zv. str. 9.

⁴ V toliko bi bile odločbe Slg. XVIII 7612, ZBl 1918 št. 271 ipak pravilne.

⁵ Glück zv. 11 str. 59.

na dan smrti zapustnika, kot ga podaja inventar, b) vsa kasnejša povečanja (kupnino za prodane zapuščinske stvari, prirast, plodove)⁶ in zmanjšanja (odprodaje, stroške uprave),⁷ kar da c) stanje zapuščine na dan delitve.⁸ Omenjeno je bilo, da se deljive terjatve že ipso jure razdele med dediče (§ 888, 889 odz.), zaradi česar bi prav za prav ne spadale v delilno maso, isto gotovina, običajno pa se zaradi popolnosti delilnega operata vendar pritegnejo k delitvi.⁹

Dan delitve je smatrati računsko kot dan prestanka skupnosti (prim. § 786 odz.: „dokler se zapuščina dejansko ne odkaže“)¹⁰ čeprav skupnost včasih preстане kasneje, tako zlasti pri delitvah pred prisojilom in bi logično vedno pre-stale šele, ko se imovina dejansko razdeli med bivše udeležence skupnosti.¹¹

Vse sestavine zapuščine, zlasti aktiva je oceniti. § 151/1 np. govori o oceni zaradi delitve.¹² Ocena se izvrši itak že ob sestavi inventarja (glej zlasti §§ 77, 78 np.), ki ga jemlje § 151/1 np. kot temelj. Za poedine premičnine in nepremičnine, ki se ne delijo (to je, ki naj ostanejo v so-lasti dedičev po razmerju, v katerem dedujejo), zadostuje že pavšalna cenitev, ki jo za nepremičnine omenja § 78 np. (§ 151/1 st. 3 np.). Vrednost drugih premičnin in nepremičnin je ugotoviti vedno z neposredno sodno cenitvijo. Če se je že ob sestavi inventarja ugotovila vrednost na ta način, pride ob delitvi lahko še do posebne cenitve in sicer po službeni dolžnosti, ali na predlog. Po službeni dolžnosti tedaj, če bi bilo to potrebno v interesu osebe, ki je pod posebno zaščito zakona (§ 151/1 zadnji st. np.). To bo zlasti, če je vrednost nepremičnin porastla (prim. § 78/2 np.).¹³

Ob cenitvi se ugotovi prometna vrednost (79/3 np.).¹⁴

⁶ Prim. Glück zv. 11 str. 58; Rosshirt: Das test. Erbrecht bei den Römern 1840 str. 87.

⁷ Handl II/1 str. 88; Rosshirt str. 95.

⁸ Szepesy, Not. Z. 1912 št. 19; Cass Not. Z. št. 42.

⁹ Unger str. 194 op. 15; Anders str. 74; Randa Erb. str. 146; Rosshirt str. 86, 95; Heilfron: Röm. Recht str. 604, 605.

¹⁰ Gogg, Not. Z. 1913 str. 417.

¹¹ Kornfeld ZBI 1931 str. 3, 5.

¹² Goršič str. 528; Randa Erb. str. 146.

¹³ Goršič str. 529; Žilič-Šantek str. 459 omejujeta § 151/1 zadnji st. np. na nepremičnine. Nasprotno Zuglia str. 696; glej tudi Rintelen: Verfahren ausser Streitsachen 1914 str. 85, 84.

¹⁴ Ta izraz je točnejši kot izraz obča vrednost (§ 505 odz.) § 105 zap. pat., ki je dopuščal razna tolmačenja, n. pr. vrednost po donosu (Anders), gospodarskih močeh (Weiss). Napačno Goršič str. 402, 404, 405, ki se upira izrečni določbi § 79/III np, a zavzema za „občo vrednost“.

če je nakupna in prodajana cena različna, velja ona, ki je manjša.¹⁵

Delitev ne sme nasprotovati določbam prisilne narave (§ 151/3 np.). Za način delitve prihajajo v poštev predvsem odredbe zapustnika, v drugi vrsti določbe zakona (§ 29/2 np.). To so določbe XVI. pogl. odz., zlasti §§ 841, 845 odz.

Upoštevati je, da ima § 845 odz. v mislih delitev telesnih stvari,¹⁶ dočim je zapuščina netelesna stvar — imovina. § 845 odz. se more na delitev zapuščine le smiselno uporabljati.

Delitev zapuščine v naravi, to je predvsem porazdelitev zapuščinskih aktiv med dediče (prim. § 151 np.),¹⁷ je možna le tedaj, če se glede na kakovost zapuščine da doseči, da so sodediči, upoštevajoč naravno višino njih dednih deležev, po vrsti in vrednosti (§ 845 odz.)¹⁸ enako (§ 841 odz.) nedeljeni.¹⁹ Neznatne razlike v vrednosti se izravnajo v denarju, z dodelitvijo drugih zapuščinskih predmetov, prevzemom izvestnih pasiv.²⁰ Za fizično delitev poedinih telesnih stvari velja povsem § 845 odz.

Delitev zapuščine po vrednosti obstoji v tem, da se posamezni predmeti vnovčijo na način, ki zagotovi največji izkupiček in izkupiček razdeli med dediče.²¹ Javna dražba ni za vse predmete najprimernejši način vnovčenja. Prevzem zapuščinskega predmeta po sodediču, ali drugi osebi za cenilno ali tudi večjo vrednost praviloma (izjema § 251 st. 2 odz.) ni zakoniti način vnovčitve.²² Možno je vnovčiti zgolj posamezne predmete — delna civilna delitev.

Delitev zapuščine v naravi bo spričo gornjih izvajan redko izvedljiva, navzlic temu ni izključena²³ in prihaja celo prvenstveno (§ 845 odz.) v poštev.²⁴

¹⁵ Ehrenzweig 1/2 str. 28.

¹⁶ Lenhoff III str. 675, 697.

¹⁷ Unger str. 190; Anders str. 74; Krasnopolski str. 508, 509; glej tudi Zimmerman str. 207, 340; Glück str. 74.

¹⁸ Prim. CT § 42 II 22: „auch soll keinem Teil allein Güter und dem anderen allein Geld, noch weniger einem lauter kostbare und dem anderen lauter geringschätzigte Dinge zugeteilt werden“.

¹⁹ Prim. CT § 42 II 22; osn. Horten § 10 II 19: „alle nur mögliche Gleichheit zu beobachten“.

²⁰ Unger str. 190; Anders str. 74; Zuglia str. 696. Prim. Rosshirt str. 94; Arndt str. 968; Windscheid-Kipp str. 500; CT § 43 II 22.

²¹ Civilna delitev ni samo delitev izkupička, glej Klang II/1 str. 889; — napačno Štampihar Sl. Pr. 58 str. 215.

²² Randa, Erb. str. 149; tak prevzem nasprotuje določbi § 845 odz.

²³ Nasprotno Kornfeld ZBl 1951 str. 6.

²⁴ Anders str. 74, prim. Klang II/1 str. 894.

Književna poročila.

Dr. Horvat Marijan: Bona fides u razvoju rimskoga obveznoga prava. Zagreb 1939. 160 strani.

Z navzočno knjigo se je pisec, ki je profesor za rimsko pravo na univerzi v Zagrebu, lepo predstavil kot moderen romanist. V začetku se hvaležno spominja svojih akademskih učiteljev, profesorjev gg. dr. Ljudevita pl. Andrassyja in dr. Bertolda Eisnerja.

Knjiga je razdeljena na uvod in na dvoje oddelkov: prvi razpravlja o pojmu *bona fides*, drugi o njeni funkciji v pravnem sestavu. V zaključku povzame avtor najvažnejša svoja dognanja in naznači nadaljnji razvoj do modernih kodifikacij.

Uvodoma se bavi pisec s pomenom, ki ga imajo v modernih zakonikih in osnutkih določbe o dobri veri in poštenju; ugotavlja, da to načelo poteka iz rimskega prava (17). Za svoj cilj označuje „prikazati v zgodovinskem razvoju nastanek, razvoj in značaj *bonae fidei* v različnih fazah rimskega privatnega prava do Justinianove kodifikacije“ (17). Pri tem ga zanima le *bona fides* v objektivnem smislu, v pomenu poštenja in zaupanja v promet; ne razpravlja pa o subjektivni *bona fides*, ki je predpostavka za priposestvanje (17).

V prvem oddelku preiskuje avtor pomen izraza *bona fides*. Po dognanjih modernih jezikoslovcev ugotavlja, da pomeni *fides* v prvi vrsti zvestobo in držanje besede, v drugi vrsti zaupanje v določno resničnost. Za historično dobo mu je *fides* po Voigtu: „zvestoba, ki se kaže v držanju dane besede“ (26). Nato preide k določitvi odnosa, v katerem je *fides* do prava (27 ss.). *Fides* je dolžnost, izpolniti dano besedo, ne glede na obliko, v kateri je bila dana. Glede razmerja med izrazom *fides* in *bona fides* zaključuje, da tudi *bona fides* pomeni zvestobo in držanje dane besede (31).

Jedro knjige tvori razpravljanje o funkciji, ki jo je *bona fides* imela v sestavu rimskega prava; o tem je govor v drugem oddelku (51—155). Ker je v rimskem pravu primarni pojem *actio* in ne pravica, se avtor peča najprej z delitvijo akcij na *actiones stricti iuris* ter na *actiones bonae fidei*. Pravilno ugotavlja, da je to razlikovanje šele justiniansko, medtem ko klasiki (od Hadriana naprej) govore le o *iudicia bonae fidei* (32). Z ozirom na to, da ta razdelitev ne zajame vseh akcij (n. pr. pretorskih *in factum*, *actiones in bonum et aequum conceptae*, *actiones arbitraiae*) (35), bi bilo teoretično pravilneje govoriti o akcijah, ki spadajo med *iudicia bonae fidei* in o takih, ki ne spadajo med nje (34). Skladno z vladajočim mnenjem stavi H. nastanek tožb, ki so bile *iudicia bonae fidei* v čas, ko so začeli uporabljati pismene formule (54). Pregledno navaja različne utemeljitve, ki so bile v literaturi zastopane glede razlikovanja med *actiones stricti iuris* in *actiones bonae fidei* (35). Končno ugotavlja, da *bona fides* prihaja pri eni skupini obligacijskih odnošajev do izraza v formuli, in sicer tako, da je sodnikova sodna oblast razširjena preko tesnih civilnih mej in besedila formule (56).

Nato razpravlja pisec o izvoru *bonae fidei*, njeni prvotni uporabi in njenem prvotnem pomenu v pravnem sestavu (56—80). Ugotavlja, da *bona fides* ni bila upoštevna v formalističnih pravnih poslih in obvezah starega prava (41); prav tako ni bilo po legisakcijskem postopku mogoče iztožiti nobenega izmed poznejših kontraktov *bonae fidei*; tudi ni smel v tem postopku sodnik soditi po načelih dobre vere in poštenja (41). Izvor in prvotno funkcijo *bonae fidei* je zasledil pisec v konsenzualnih kontraktih (42). Kot neoblični pravni posli so bili spočetka neiztožljivi; njihovo izpolnitev je zahtevala le *fides*, ki je bila najprej brez

pravne sankcije (51). Predvsem po zaslugi *iuris gentium* (52 ss.), so postali konsezualni kontrakti iztožljivi, in sicer v pretorjevem formularnem postopku. Njihova tožbena formula vsebuje že sklicevanje na *bona fides*; le-ta je s tem prešla v pravno področje (55). Tako je *bona fides* imela v pravnem sestavu najprej to funkcijo, da so po njej postale iztožljive različne pogodbe *iuris gentium*, ki so bile osnovane samo na *fides* (58, 122). Glede tolmačenja, vsebine in izpolnitve takih obligacij se je moral sodnik ravnati po tem, kar sta stranki izrečno sklenili (122). Sodnik je bil glede razlaganja takih pogodb v Plavtovi in Katonovi dobi še ravno tako vezan kakor glede striktnih civilnih pogodb (85). To se je polagoma spremenilo začetkom zadnjega stoletja pred Kristusom. Q. Mucius Scaevola, največji predklasični jurist, je pripisoval klavzuli *ex fide bona* poseben pomen (*summam vim*), ki se kaže v sodnikovi oblasti, da podrobno določi obseg dolga (*in iis magni esse iudicis statuere . . . , quid quemque cuique praestare oporteret. Cicero, de off. 3, 17, 70*) (84). Sedaj, ko ni več dvoma o iztožljivosti takih odnošajev, se *bona fides* nanaša na obseg dolga, ali z drugimi besedami: služi za interpretacijo pogodb in načina izpolnitve. Ni več dovolj, da se pogodbeno obveznost po besedah do pičice izpolni, ampak se mora izpolniti tudi brez prevare, tako kakor ustreza pojmovanju poštenega prometa (122). Gre za represijo, izključitev *doli mali*, ki ne pomeni samo prevarnega ravnanja, ampak vsako nelojalno ravnanje. V zvezi s to novo funkcijo se je klavzula *ex fide bona* razširila tudi na druga obligacijsko-pravna razmerja, ki s prvotno funkcijo *bonae fidei* niso imela več neposredne zveze (*tutela, negotiorum gestio* itd.) (125).

Na podlagi tega razširjenega pojmovanja *bonae fidei* je moral sodnik upoštevati stranske dogovore (*pacta adiecta*), kakor tudi okolnosti in dejstva, ki v pogodbenem besedilu samem niso bile omenjene, kolikor bi namreč dobesedna izpolnitev pogodbe pospeševala realizacijo nepoštenja ali nelojalnosti (123). Pravilno ugotavlja avtor, da so klasiki z uporabo tega načela mogli reševati zelo težke in zamotane pravne probleme brez pozitivnih pravnih predpisov. Kot merilo za to, kaj zahteva *bona fides*, jim niso služila abstraktna, doktrinarna etična načela, ampak splošno ravnanje ljudi v pravnem prometu (124). Nato pisec raziskuje še podrobno, kako je *bona fides* vplivala na rešitev posameznih problemov (*vis ac metus; pacta adiecta, obrestri* itd.) (125 ss.).

Ob zaključku pisec kratko povzame najvažnejša svoja dognanja. Ugotavlja, da v postklasični dobi izgublja *bona fides* svoj precizni pomen, ki ga je imela v klasičnem pravu; namesto tega postane materialno pravna generalna klavzula (156 s.). *Iudicia bonae fidei* ostanejo sicer še v Justinianovem pravu, vendar se že vedno bolj javlja težnja, da *fides bona* in *aequitas* zavladata v celotnem kontraktnem sistemu (157). Korak naprej je napravilo kanonsko pravo z načelom: *omnes contractus mundi sunt bonae fidei* (158). Nato zasleduje pisec kratko nadaljnji razvoj do §§ 157 in 242 nemškega in čl. 2 švicarskega zakona. V prid svoje teze bi bil pisec lahko opozoril tudi na zakonodajo romanskih držav. Le-te so, pričeneši s Code Civilom (čl. 1134/5), uzakonile načelo, da je pogodbe treba izpolniti oz. razlagati tako, kakor to terjaja *bona fides* (čl. 1124 italijanskega Codice Civile, oz. čl. 195 novega Codice Civile, Delle Obligazioni; čl. 1258 španskega Codice Civil itd.). Isto načelo je recipirano tudi v projektu za mednarodno obligacijsko pravo (F. Cosentini, Code International des Obligations en 3115 articles, Paris 1957), ki predlaga kot čl. 132 pravilo: Les contrats doivent être exécutés de bonne foi.

To je najvažnejša vsebina knjige profesorja Horvata. Avtor je predvsem s historičnega zrelišča obdelal zelo zanimiv, hkrati pa tudi izredno težak problem. Pri tem je spretno uporabljal znanstveni aparat, ki je na razpolago modernemu romanistu; glede interpolacijskih domnev zavzema pisec vobče umerjeno, toda kritično stališče. Na straneh 6—12 pod kraticami navedena literatura nazorno kaže, kako preporno je obravnavano vprašanje. Razen iz pravnih virov je pisec marljivo črpal tudi iz nepravniških del (kakor Ciceronovih spisov, Plavtovih dram), ki so važna za proučevanje razvoja *bonae fidei* v predklasični dobi, ko skoro popolnoma manjka direktnih pravnih virov. V želji, da bi bil kar najbolj izčrpen, obravnava pisec tudi zgodovino posameznih pravnih likov (konsenzualnih kontraktov, zlasti kupne pogodbe) (41 ss.) in se s tem včasih nekoliko preveč oddalji od svojega vprašanja. Škoda, da pisec ni dodal knjigi stvarnega kazala in morda tudi pregleda virov; knjiga bi bila s tem mnogo pridobila.

Vse to pa so nevažne malenkosti. S svojo lepo knjigo je pisec podal zelo dragocen prispevek k razjasnitvi tako zamotanega problema in se častno uvrstil v krog modernih romanistov.

Dr. Viktor Korošec.

Annuario di Diritto comparato e di Studi Legislativi, vol. X, 2. Roma. 1941-XIX. Str. 785. Zajetni zvezek prinaša pregled naslednjih judikatur: francoske (1931), belgijske (1930—1931), avstrijske (1929 do 1931) in nemške (1931) ter skuša počasi izpolniti vrzel, ki je nastala, ker je pričelo pred leti izhajati isto gradivo iz novejših let.

Annuario di Diritto comparato e di Studi legislativi, vol. XI, 2. Roma. 1941-XIX. Str. 451. Ta zvezek je posvečen raznim zakonodajam, ki iz istih razlogov niso bile objavljene že poprej. Pregledi zakonodaj so tile: švicarski za l. 1931, belgijski za l. 1931, češkoslovaški za l. 1930 do 1931, romunski za l. 1930—1931, nemški za l. 1931, jugoslovanski za l. 1931, norveški za l. 1930—1931, nizozemski za l. 1931 in poljski za l. 1929—1931. Pregled za Jugoslavijo je zaključek poprejšnjih za leta 1925 do 1930 in ga je sestavil kakor omenjene prof. dr. R. Sajovic.

Bogoslovska smotra, Zagreb. 1942. God. XXX. br. 1.

Ekonomist, Zagreb. 1941. God. VII. br. 7—8—9.

Mjesečnik, Zagreb. 1941. God. LXVII. br. 10—11—12.

Mjesečnik, Zagreb. 1942. God. LXVIII. br. 1—2.

Rivista di Diritto privato, Padova. 1942—XX. Anno XII. N. 1—2.

Razne vesti.

Domovinstvo državnih in samoupravnih uslužbencev ter duhovnikov. Državni uslužbenci in javni samoupravni uslužbenci kakor tudi duhovniki so že po zakonu domovinsko pristojni v občino, v kateri je njih stalni službeni sedež (gl. § 16 zakona o občinah in § 12 zakona o mestnih občinah). Vendar pozna zakon tudi izjeme od tega načela.

Poročena uslužbenka je pristojna v občino, v katero je pristojen njen mož. Njen službeni sedež nima na njeno domovinstvo nobenega vpliva.

Uslužbenec odnosno duhovnik ima pravico, da v roku treh mesecev od dne odločbe o spremembi službenega sedeža po svoji volji

podaja izjavo, da obdrži staro domovinstvo. Kje naj poda tako izjavo, v zakonu ni rečeno. Za tako izjavo morajo zaznati stara domovinska občina, nadalje občina, v kateri je novi službeni sedež, in končno službeno oblastvo uslužbenca. Zadošča, ako uslužbenec poda svojo izjavo o pridržanju starega domovinstva pri enem od teh treh mest. Po besedilu zakona, ki govori le o „spremembi službenega sedeža“, ima uslužbenec pravico v določenem roku pridržati si staro domovinstvo samo ob premestitvi iz ene občine v drugo. Gotovo pa je v skladu z duhom zakona, če se uslužbencu prizna tudi pravica, da si v roku treh mesecev od dne odločbe o sprejemu v službo pridržati domovinstvo v občini, v katero je bil pristojen pred sprejemom v službo.

Domovinstvo, katero si je uslužbenec po svoji volji tako pridržal, prestane, če uslužbenec stanuje deset let v občini novega službenega mesta ter si po § 17 zo. odnosno po § 13 zmo. že po zakonu pridobi domovinstvo v tej občini. Ravno tako prestane to domovinstvo tudi ob nadaljnji premestitvi v drugo občino, če si uslužbenec v roku treh mesecev od dne odločbe o spremembi službenega sedeža zopet ni pridržal starega domovinstva.

Pridržano domovinstvo gre uslužbencu po njegovi lastni volji. Ker mu ne nalaga nobenih dolžnosti, temveč samo daje pravice, se mu lahko po svoji volji odpove s tem, da prekliče izjavo, s katero si je pridržal staro domovinstvo. V tem primeru mu gre domovinstvo občine, v kateri je njegov novi službeni sedež.

Uslužbenec dobi domovinstvo občine, v kateri je njegov stalni službeni sedež, tri mesece po dnevu odločbe, s katero je bil sprejet v službo odnosno premeščen, če si ni v tem roku pridržal starega domovinstva. Do izteka tega tromesečnega roka mu vsekakor pripada staro domovinstvo. Domovinstvo občine, v kateri je njegov novi stalni službeni sedež, si pridobi torej samo, če njegova služba v dotičnem kraju po preteku tega tromesečnega roka še traja. Če njegova služba v tem kraju prej prestane, mu ostane staro domovinstvo. Staro domovinstvo mu torej posebno tudi ostane, če je pred potekom označenega tromesečnega roka odpuščen iz službe ali upokojen. Domovinstva v občini, kjer se nahaja njegov novi službeni sedež, uslužbenec tudi ne more pridobiti, če novi službeni kraj pred potekom trimesečnega roka pripade drugi državi, kjer je s tem služba prekinjena. Tudi v tem primeru pridržati uslužbenec staro domovinstvo, ki se ravna dalje po obeh navedenih občinskih zakonih, dokler dogovor med obema državama morebiti ne določi kaj drugega.

Odvetniška zbornica v Ljubljani v letu 1941. Zbornica je predložila po § 47 za: poročilo Visokemu komisariatu o važnejših stvareh svojega poslovanja v letu 1941. Ob pričetku l. 1941. je štela 298 članov, med letom so se nanovo vpisali trije odvetniki, umrlo jih je pet, tako da je bilo konec leta 296 članov. Točnih podatkov o številčnem stanju članov, ki so se izselili iz Ljubljanske pokrajine, ni, pa tudi ne o onih, ki so izvrševali svoj poklic na ozemlju, zasedenem po nemških oblastvih. V imenik pripravnikov je bilo vpisanih na novo 25 pripravnikov, izbranih 18. Konec leta 1941. je bilo vpisanih 131 pripravnikov. Občni zbor v tem letu je glede na odredbo, da se zbornica preosnuje v sindikat, odpadel. V letu 1941. je bilo prijavljenih 51 disciplinskih slučajev. V sedemnajstih primerih je bil postopek ustavljen, obsodba je bila izrečena v enem primeru, v šestih primerih so bile poizvedbe prekinjene zaradi nastalih razmer, v petih primerih pa še tečejo, dočim so bili trije odkazani v razsejo.

VLOGE *na knjižice in tekoče račune sprejema in obrestuje najugodnejše,*

POSOJILA *daje proti zadostnemu kritju,*

VREDNOSTNE PAPIRJE *kupuje, prodaja, lombardira in posoja,*

KLIRINŠKA NAKAZILA *izvršuje*

in

VSE BANČNE POSLE SPLOH

opravlja

Hranilnica Ljubljanske Pokrajine

LJUBLJANA z ekspozituro KOČEVJE